

Ilomantsin kunnan liikuntastrategia 2011 – 2014

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	3
2.	LÄHTÖKOHDAT	4
3.	LIIKUNTASUUNNITELMA	5
3.1.	Liikuntatoimen toiminta-ajatus	5
3.2.	Liikuntatoimeen vaikuttavat muutostekijä	5
3.3.	Liikuntatoimen painopisteet	6
3.3.1.	Ilomantsin väestöennuste	6
3.3.2.	Terveysten edistäminen	7
3.3.3.	Lasten ja nuorten aktiivisen elämän edistäminen	8
3.3.4.	Aikuisliikunta	9
3.3.5.	Liikuntaa ikääntyville	9
3.3.6.	Soveltava liikunta	10
3.3.7.	Urheiluseura- ja liikuntajärjestötoiminta	11
3.3.8.	Omatoinen liikunta	12
4.	KÄYTTÖMAKSUT JA AVUSTUKSET	12
4.1.	Käyttömaksut	12
4.2.	Avustukset	13
5.	LIIKUNTAPAIKAT	14
5.1.	Nykyiset liikuntapaikat	14
5.2.	Liikuntapaikkarakentaminen ja investoinnit	14
6.	LIIKUNTAPALVELUT JA YHTEISTYÖTAHOT	15
6.1.	Urheiluseura- ja liikuntajärjestötoiminta	15
6.2.	Kansalaisjärjestöt	16
6.3.	Kunnan sisäinen yhteistyö	16
6.3.1.	Tekninen toimi	16
6.3.2.	Kansalaisopisto	17
6.3.3.	Koulutoimi	17
6.3.4.	Vanhustenpalvelut	18
6.3.5.	Nuorisotoimi	18
7.	LIIKUNNAN TALOUS JA HENKILÖKUNTA	19
7.1.	Liikuntatoimen talous	19
7.2.	Liikuntatoimen henkilöstö	19
8.	PALVELURAKENTEEN MUUTOKSET	20
	LIITTEET	21-22

1. JOHDANTO

Ilomantsin kunnan perustehtävänä on turvata asukkailleen peruspalvelut sekä viihtyisä asuin- ja elinympäristö. Kunnan visiossa asukkaiden toimeentulo, hyvinvointi ja yleinen viihtyvyys ovat Ilomantsin myönteisen kehityksen edellytyksiä. Kunnan järjestämät palvelut ovat keskeinen osa turvallisen elämän edellytyksistä. Kansalaisilla itsellään on myös tärkeä vastuu omasta ja läheistensä hyvinvoinnista.

Liikuntastrategian 2011–2014 tarkoituksena on tuoda esille tämän päivän liikunnan lähtökohdat: positiiviset asiat ja tulevaisuudessa kehitettävät asiat kunnallisessa liikuntatoimessa. Strategian tarkoituksena on miettiä, mitkä asiat tulevaisuudessa vaikuttavat liikuntatoimen toimintaan ja mihin asioihin on kiinnitettävä huomiota väestön ikääntyessä ja kunnan asukasluvun vähentyessä. Väestöennuste Ilomantsin kunnassa on negatiivinen. Asukkaiden keski-ikä nousee tulevien vuosien aikana ja poismuuttavien kuntalaisten määrä pysyy edelleen korkeana myös tulevilla ennusteilla. Lasten vähäinen syntyvyys ja nuorten määrän väheneminen aiheuttavat muutoksia liikuntasuunnittelussa.

Ilomantsin kunnan liikuntastrategia on laadittu järjestöille tehdyn kyselyn pohjalta käyttäen laadintavaiheessa apuna työryhmää, johon on kuulunut asiantuntijoita niin urheiluseuroista kuin kansalaisjärjestöistäkin. Myös lapset, nuoret, koululaiset, työikäiset ja vanhukset on otettu huomioon strategian laadinnassa käyttämällä asiantuntijoita niin päiväkodista, koulumaailmasta kuin vanhusten kanssa toimivistakin.

Liikuntastrategiaa laadittaessa on pyritty löytämään mukaan kaikki liikunnan osa-alueet. Liikuntatoiminta, avustukset, liikuntapaikkojen kunnossapito ja -rakentaminen sekä tasapuolinen liikunnan tarjoaminen kuntalaisille ovat olleet lähtökohtina mahdollisimman laaja-alaisen liikuntastrategian laatimiselle vuosiksi 2011–2014.

2. LÄHTÖKOHDAT

Kuntalaisten terveys, työkyky ja viihtyvyys ovat keskeinen kunnan menestystekijä. Liikunnan vaikutus työkykyyn, terveyteen ja kansantautien ehkäisyyn tunnetaan nyt laajasti.

Kunnallista liikuntatoimintaa ohjaa lainsäädäntö. Liikunnan myönteisiä terveys- ja talousvaikutuksia osoittavat tutkimustulokset ja julkinen keskustelu ovat vaikuttaneet myös lainsäädännön kehitykseen Suomessa. Seuraavassa katsaus lakeihin, jotka ohjaavat kuntia järjestämään kuntalaisille tasapuoliset mahdollisuudet toimia:

Suomen perustuslaki. Suomen perustuslain 16 pykälässä säädetään sivistyksellisistä oikeuksista. Pykälän toinen momentti kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti: "Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykynsä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varallisuuden sitä estämättä:"

Kuntalaki. Kuntalain mukaan kuntien on pyrittävä edistämään asukkaiden hyvinvointia ja kestävä kehitystä alueellaan. Liikunnalla katsotaan olevan selkeä yhteys ihmisten työkykyyn, terveyteen ja sitä kautta koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Liikunnalla katsotaan olevan merkittävä rooli kuntalaisten työkyvyn ja terveyden ylläpidossa.

Liikuntalaki. Liikuntalain tarkoituksena on muun muassa ”edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan alueella.” Liikuntalain arvopohjassa on keskeistä yhteiskunnan hyvinvointipolitiikan tukeminen liikunnan avulla. Tavoitteena on selkeästi liikuntaharrastuksen laajentaminen myös uusiin ja liikunnallisesti passiivisiin väestöryhmiin. Liikuntalain perusteluissa todetaan, että oikeus liikuntaan on nähtävä osana kansalaisten peruspalveluja. Liikuntatoiminnan rinnalle on nyt nostettu liikunnan yhteiskunnalliset vaikutukset.

Liikuntalaki antaa kunnille myös selkeän toimintavelvoitteen eli liikunnan yleisen edistämisvelvoitteen: ”Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät. Vastuu liikuntatoimen yleisestä johdosta, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta on paikallistasolla kunnilla.” Liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien lakisääteinen tehtävä.

Terveydenhuoltolaki. Uusi 1.5.2011 voimaan tuleva terveydenhuoltolaki asettaa kunnan strategiselle suunnittelulle uusia tavoitteita. Kunnan strategisessa suunnittelussa on asetettava paikalliset terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on otettava huomioon kunnassa eri sektoreilla tehtävissä päätöksissä esimerkiksi kaavoituksessa, rakentamisessa, asumisen suunnittelussa, koulutuksessa ja liikennesuunnittelussa.

Suositukset liikunnan kehittämiseksi kunnissa (Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2010:3). Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut yhdessä muiden ministeriöiden kanssa suositukset kunnille liikunnan edistämisestä. Ilomantsin kunnan liikuntatoiminnan kehittämisessä käytetään kyseistä esitettä tiiviisti koko strategiakauden ajan.

3. LIIKUNTASUUNNITELMA

3.1 Liikuntatoimen toiminta-ajatus

1. Ilomantsi tarjoaa mahdollisuuden elinikäiseen oppimiseen sekä itsensä kehittämiseen ja järjestää aktiivista elämää edistäviä palveluita kuntalaisille.

2. Liikunta- ja nuorisotoimi tarjoaa monipuolisia liikuntaharrastuksia ja järjestää monipuolista nuorten ja erityisnuorten kasvua edistävää toimintaa.

3.2 Liikuntatoimintaan vaikuttavat muutostekijät

kuva 2.

Muutostekijät		Vaikutus liikuntatoiminnassa
Väestörakenne	väestön ikääntyminen väestön poismuutto	– palvelujen kohdentaminen oikein ikärakenteen mukaan – liikuntapaikkojen rakentaminen ja peruskorjaaminen – ohjausryhmien koko pienenee – nuorten toiminnot vähenevät – seuratoimintaan muutoksia – seudullisten palvelujen kehittäminen
Liikuntakäyttäytymisen ja elämäntavat		– pystytään vastaamaan kysyntään – terveysliikunnan painoarvot – tekniikan hyväksikäyttö palveluissa – asiakkaiden odotukset – uudet liikuntamuodot – luonto tärkeä toiminta-alue – omatoimisen liikunnan kehittäminen – syrjäytymisen ehkäisy –

Talous	käyttötalous	– yhteistyön kehittäminen – voimavarojen vähetessä – poikkihallinnollinen yhteistyö – seutukunnallinen yhteistyö
	investoinnit	– lähiliikuntapaikkaverkosto – investointien oikea kohdentaminen – investoinnit pieniä – peruskorjaustarpeet suurenevät
Maaseudun autioituminen		– palvelut keskittyvät kuntakeskukseen – liikuntapaikkarakentaminen kuntakeskukseen

3.3. Painopistealueet sekä tavoitteet ja toimenpiteet

3.3.1. Ilomantsin väestöennuste 2011- 2020

Kuva: Ilomantsin väestöennuste 2011

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ikäluokat yhteensä	5719	5625	5535	5451	5371	5297	5228	5164	5105	5050
- 14	584	565	534	524	504	492	487	473	462	452
15 - 24	457	440	434	408	395	378	356	348	340	332
25 - 44	806	771	742	729	720	706	696	694	692	688
45 - 64	2155	2092	2033	1969	1906	1841	1775	1710	1640	1572
65 - 74	822	852	878	904	942	972	1025	1053	1076	1097
75 -	895	905	914	917	904	908	889	886	895	909

Väestöennusteen mukaan vuonna 2014 Ilomantsin kuntalaisista 33 % on yli 65- vuotiaita, mikä tarkoittaa sitä, että palvelujen tulee kohdistua yhä enenevässä määrin ikäihmisiin. Myös liikuntapaikkojen kunnossapidossa ja rakentamisessa tulee huomioida käyttäjien ikääntyminen.

3.3.2 Terveysten edistäminen ja terveystliikunta

Hyvinvointipalveluissa on liikunnalla erittäin tärkeä merkitys. Terveystliikunta käsitteenä korostaa liikunnan vaikutusta eli terveyden edistämistä ja ylläpitoa. Terveystliikuntaa käytetään sairauksien hoidossa ja ennaltaehkäisyssä. Terveystliikunnan tulee olla säännöllistä, kohtuullisella kuormituksella tehtyä ja jatkuvaa toimintaa.

Kuntalaisten yleiskunto niin Ilomantsissa kuin myös kaikkialla Suomessa on heikentynyt vuosien myötä. Työtehtävien koneellistuminen sekä tietotekniikan ja elektroniikan tuleminen kotitalouksiin aiheuttavat liikunnan vähenemistä päivittäisissä toiminnoissa. Lasten, nuorten ja varusmiesten heikko kunto tulevat vaikuttamaan terveystliikunnan tarjontaan jo tänä päivänä ja vielä voimakkaammin tulevina vuosina. Terveysten edistäminen liikunnan keinoin on Ilomantsissa helpompaa syksyn 2010 jälkeen, jolloin liikuntatoimi sai uimaopettaja-liikunnanohjaajan. Hänen työajastaan noin puolet keskittyy liikunnanohjaukseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- liikunnan harrastajien suhteellisen määrä lisääntyy - liikuntaluentojen järjestäminen
- omaehtoisen liikunnallisen elämäntavan synnyttäminen - palvelujen markkinointi ja tiedottaminen
- monipuolisten liikuntapalvelujen tarjoaminen ja kehittäminen - uusien nykyaikaisten palvelujen tuottaminen kuntalaisille
- liikuntatoiminnan tukeminen yhdessä muiden hallintokuntien kanssa – toiminnan kehittäminen kaikenikäisille, vauvasta vaariin - uimahallivalvoja-liikunnanohjaajan työpanoksen hyödyntäminen
- projektien taloudellinen ja sisällöllinen hyödyntäminen
- liikuntatoimi tuottaa myös itse perusohjauspalveluja
- liikuntatoiminnan monipuolistaminen sekä terveiden elämäntapojen tuominen esille
- hallintokuntien välisen yhteistyön tiivistäminen etenkin sosiaali- ja terveys toimen kanssa

3.3.3. Lasten ja nuorten aktiivisen elämän edistäminen

Maaseudulla lasten ja nuorten liikkuminen on luonnollisempaa kuin kaupungeissa. Ilomantsilaiset lapset ja nuoret liikkuvat melko aktiivisesti niin omatoimisesti kuin myös tarjotuissa ohjaustoiminnoissa. Kylien oppilaiden liikuntamahdollisuudet ovat heikentyneet koulujen lakkautusten myötä ja pitkien välimatkojen vuoksi. Tietotekniikan myötä liikkuminen näyttää vähenevän lasten keskuudessa. Kouluissa liikunnan määrä laskee ja lukiossa ja ammatillisissa kouluissa liikuntaa tarjotaan pääsääntöisesti valinnaisuuden pohjalta.

Urheiluseurat ja kansalaisjärjestöt luovat hyvät edellytykset liikunnan harrastamiselle Ilomantsissa. Yhteistyössä kunnan ja seurojen kanssa toteutetut projektit ovat antaneet hyvät edellytykset lasten ja nuorten liikunnalle. Kunnan ja seurojen välinen yhteistyö on erittäin arvokasta lasten ja nuorten kasvun tukijana. Lapsen saaminen varhaisessa vaiheessa mukaan liikunnalliseen vapaa-aikaan antaa hyvät eväät tulevaan aktiiviseen elämään.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- aktiivisesti liikkuvien lasten määrän lisääminen - tiivis yhteistyö liikuntatoimen, koulujen ja järjestöjen välillä
- avustusten säilyttäminen - järjestöille annetaan taloudellista tukea toiminnan järjestämiseen
- lähiliikuntapaikat kunnossa - lasten toiminta-alueisiin tullaan kiinnittämään huomiota niin, että liikuntapaikat ovat kunnossa ja niihin on helppo tulla.
- lasten liikunnallinen iltapäivätoiminta - tarjotaan lapsille monipuolinen liikunnallinen vaihtoehto yksinäisiin iltapäiviin kuntakeskuksessa
- kouluun lisää liikuntaa – monipuolinen kerhotarjonta- koulujen aktivoiminen hakemaan OPH:n kerhotoiminnan määrärahoja
- kerhokuljetusten avulla lisätään sivukylien lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia
- aktiivinen yhteistyö kaikkien lasten ja nuorten toimijoiden kanssa - yhteisien neuvottelujen järjestäminen 1-2 kertaa vuodessa.
- liikunnan tarjoaminen lasten hoitopaikkoihin - järjestetään liikunnallista koulutusta päiväkotihenkilökunnalle
- alle kouluikäisten lasten liikuntaa kehitetään ja panostetaan päiväkotiliikuntaan – henkilökunnan kouluttaminen

3.3.4 Aikuisliikunta

Ilomantsissa aikuisliikunta säilytetään jatkossakin monipuolisena huomioon ottaen muuttuvat yhteiskuntarakenteet, työolosuhteet sekä erilaiset sosiaaliset erot. Haasteena tässä kohderyhmässä ovat nuoret aikuiset sekä miehet ikävuosiltaan 40+. Etuna paikkakunnalla on liikuntapaikkojen ja -vuorojen saatavuus sekä toiminta-aikojen sovittaminen elämänrytmiin sopivaksi. Toisaalta haasteita asettaa sivukylien liikunnallisten toimintojen turvaaminen.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- aktiivisten aikuisten määrän lisääminen – yhteistyö liikuntatoimen, kansalaisopiston, järjestöjen, työpaikkojen ja yritysten kanssa
- tiedottaminen, liikuntatoimen henkilöstön ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen sekä toimintatilojen ja -välineiden ajan tasalla pitäminen – yhteistyö ELY-keskuksen, Pokalin sekä teknisen toimen kanssa
- erilaiset tempaukset, luennot, kampanjat – yhteistyö kansalaisopiston, eri hallintokuntien, seurojen sekä järjestöjen kanssa hyödyntäen hankkeita
- yhteistyön tiivis kehittäminen työterveyshuollon kanssa.
- liikuntastrategian, hyvinvointisuunnitelman ja työkykyä ylläpitävän toiminnan tiivis yhteistyö

3.3.5. Liikuntaa ikääntyville

Ilomantsin liikuntatoimessa suurimman muutoksen aiheuttaa ikärakenteen muutos. Vanhusten absoluuttinen määrä lisääntyy. Tällä hetkellä Ilomantsin asukkaista lähes 30 % on 65 -vuotiaita ja vanhusten määrä kasvaa myös tulevana vuosina etenkin ikäryhmässä yli 85 -vuotiaat. Toiminnallisesti muutokset vaikuttavat niin palvelutarjontaan kuin liikuntapaikkojen kunnossapitoon, peruskorjauksiin ja rakentamiseen.

Palvelujen tuottamisessa on mietittävä ohjausryhmien koko, taso ja mahdolliset liikuntarajoitteet. Lisäksi liikuntapaikoissa on otettava huomioon liikuntapaikkojen saavutettavuus sekä laitteisto ja välineistö. Myös vanhusten omatoiminen liikunta on erittäin tärkeää. Mitä paremmat valmiudet vanhuksella on selvitä päivittäisistä toimenpiteistä sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on hyvään toimivaan elämään.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- liikuntapalvelujen sisältöön vaikuttaminen - tarjotaan ikäihmisille heille soveltuvaa liikuntaa
- liikuntapaikkojen saavutettavuus - liikuntapaikat suunnitellaan niin, että ne soveltuvat myös ikäihmisten käyttöön
- vanhusten omatoiminen liikunta - annetaan liikunnallista koulutusta vanhusten kanssa toimiville työntekijöille
- tiedotetaan apuvälineiden käyttömahdollisuuksista liikunnan lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi ja opetetaan niiden käyttöä
- liikuntapalvelujen parantaminen – aktiivinen projekteihin osallistuminen –ennalta ehkäisevän työn merkitys lisääntyy
- järjestöjen tarjoaman liikuntatyön näkyvyys ikäihmisten parissa
- yhteistyö kunnan vanhuspalveluiden ja kotikuntoutuksen kanssa

3.3.6. Soveltava liikunta

Soveltavan liikunnan ryhmien liikunnalla tarkoitetaan sellaisten henkilöiden liikuntaa, joilla vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteen vuoksi on vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja joiden liikunta vaatii soveltamista ja erityisosaamista.

Eri toimintakykyisten kuntalaisten huomioon ottaminen on peruslähtökohtana toimintojen suunnittelussa. Soveltavan liikunnan monipuolisten toimintaryhmien kautta tuetaan omatoimista osallistumista sekä kuntalaisten tasa-arvoista asemaa. Toimintoja on järjestetty yhteistyössä liikuntatoimen, kansalaisopiston, järjestöjen, eri hallintokuntien, toimintakeskuksen sekä yrittäjien kanssa. Vuosittain syksyllä liikuntatoimen koostama ja julkaisema soveltavan liikunnan kalenteri toimii ryhmien markkinoinnissa sekä tiedottamisessa ja samalla yhteistyövälineenä toimijoiden kesken. Kunta tukee vuosittain soveltavan liikunnan toimintoja järjestäviä tahoja soveltavan liikunnan avustusmäärärahasta.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- esteetön toimintaympäristö – tilojen, toimintojen ja tapahtumien suunnittelussa otetaan huomioon soveltavan toiminnan tarpeet
- ohjaajien koulutus – tiedotetaan vuosittain tarjolla olevista koulutuksista sekä tarpeen mukaan järjestään luentoja
- omatoiminen liikunta – tiedotetaan lainattavista apuvälineistä liikunnan lisäämiseksi
- soveltavan liikunnan tukeminen – kunta tukee toimijoita vuosittain haettavissa olevan soveltavan liikunnan määrärahan kautta
- järjestetään vuosittain järjestötapaamisia
- järjestöjen välisen yhteistyön kehittäminen ja yhteistyön lisäämien ohjaustoiminnassa

3.3.7. Urheiluseura- ja liikuntajärjestötoiminta

Urheiluseurat ja liikuntajärjestöt ovat suuri voimavara toiminnallisen liikunnan järjestämisessä. Seurojen tekemää ohjaustoimintaa ei pysty muuttamaan ”miestyövuosiksi”, mutta määrä on todella korkea. Järjestöjen työ keskittyy pääsääntöisesti lasten ja nuorten toimintaan, missä toiminnan tarve on erittäin suurta.

Yhteistyö kunnan ja järjestöjen välillä on antanut hyvät toimintaedellytykset ilomantsilaiselle nuorisotoiminnalle. Yhteisten projektien myötä kunnassa toimii 20–25 säännöllistä ohjaustoimintaryhmää viikoittain. Näin yhä useampi nuori on löytänyt toiminnallista tekemistä vapaa-aikaan.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- urheiluseurojen toimintaa tuetaan – avustusmäärärahat säilytetään ja toiminta- ja asiantuntija-apua annetaan tarvittaessa
- yhteistyön kehittäminen – seurojen kanssa pidetään 1-2 yhteistapaamista vuosittain
- ohjaajakoulutuksen kehittäminen – suunnitellaan ja toteutetaan järjestöjen kanssa yhteisiä koulutuksia
- ohjaustoiminnan järjestämisessä hyödynnetään valtakunnallista hankerahoitusta ja tiivistetään yhteistyötä.

3.3.8. Omatoiminen liikunta

80 % liikunnasta tapahtuu omatoimisesti joko ryhmässä tai yksin, joten omatoimisuus liikunnan harrastamisessa on merkittävää. Lapsena ja nuorena saadut positiiviset liikuntakokemukset antavat hyvät eväät omatoimiselle liikunnalle jatkossakin. Liikuntapaikat, liikunnan monipuolinen tarjonta, sivukylien liikuntamahdollisuudet ja hyvä yleinen liikunnan käsitys antavat pohjan omatoimisen liikunnan lisäämiselle. Liikuntatoiminnalla on merkittävä vaikutus sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn.

Ohjaustoiminta on kuulunut liikuntatoimen yhdeksi tärkeimmistä toimintakentistä jo vuosia. Toiminnan tarkoituksena on antaa tietoa liikunnan tärkeydestä ja sen ennaltaehkäisevästä vaikutuksesta useisiin kansantauteihin. Lisäksi toiminnalla pyritään tuomaan esille Ilomantsin liikuntamahdollisuudet, muun muassa liikuntapaikat, ohjatut liikuntatoiminnat ja toimivat seurakuntat sekä edistämään eri liikuntalajien kokeilemistä.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- omatoimisen liikunnan määrän lisääminen - tiedottaminen - työ- ja vapaa-aikatoiminnan tarjoaminen
- työpaikkojen aktiivinen liikuntatoiminta – yhteydenpito työpaikkojen johtoon
- kampanjatoimintojen lisääminen – uinti-, kävely- hiihto- ja kuntokampanjat
- liikunnan tiedottamisen lisääminen - liikunnan merkityksen korostaminen
- tapahtumien tukeminen ja markkinoiminen

4. KÄYTTÖMAKSUT JA AVUSTUKSET

4.1 Käyttömaksut

Ilomantsissa on peritty liikuntatiloista käyttömaksua vuodesta 1998 alkaen.

Käyttömaksut ovat erittäin kohtuulliset. Maksullisuus on porrastettua ja maksuttomia tilat ovat alle 16-vuotiaille.

3 maksutyyppiä harrastamiselle:

1. Ilomantsin vapaa-ajanvuosikortti on kaikille käyttäjille samanlainen. Kuntalaiset, ulkokuntalaiset sekä urheiluseurojen ja liikuntajärjestöjen jäsenet maksavat käytöstä saman maksun.
2. Urheilukilpailujen ja liikuntatapahtumien järjestämisestä liikuntatiloissa peritään vuokraajalta tilakohtainen maksu.
3. Uimahallin käyttö ei sisälly vuosikorttiin vaan uimahallille on määritelty omat taksat. Maksut on hinnoiteltu arkipäivä- ja viikonlopputaksoihin sekä kausikortteihin. Uimahallin käyttö on maksutonta alle 6 -vuotiaille, 7 – 16 -vuotiaille lapsille, eläkeläisille, varusmiehille ja opiskelijoille on voimassa alennetut hinnat.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- sisäliikuntatiloista peritään kohtuullista vuosikorvausta
- alle 16-vuotiaille tullaan jatkossakin tarjoamaan liikuntatilojen käyttö maksutta pois lukien uimahalli, jossa taksat ovat nuorille edullisempia
- ulkotilojen käyttö on jatkossakin maksutonta
- liikuntatoimen taksat tarkistetaan vuosittain
- uimahallin käytöstä peritään kohtuuhintaisia käyntimaksuja

4.2. Avustukset

Ilomantsin kunnan vapaa-aikalautakunta jakaa avustuksia järjestöille seuraavasti: keväällä jaetaan yleisavustukset ja lisäksi toiminnassa on ympärivuotisesti jaettava yhteistoimintasekä soveltavan liikunnan raha, josta hakija saa päätöksen viranhaltijalta heti neuvottelun jälkeen. Yhteistoimintarahaa myönnetään yllättäviin, uusiin toimintoihin, joihin ei ole osattu talousarviossa varata määrärahaa ja soveltavan liikunnan määrärahaa myönnetään ohjaajan palkkauskustannuksiin. Avustukset kohdistuvat järjestöjen toimintaan (yleisavustukset) sekä vuosittain erikseen määriteltyihin kohteisiin.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- avustusmäärärahat tullaan säilyttämään arvokkaan ja monipuolisen sekä ennaltaehkäisevän järjestötyön tukemiseksi
- avustusmäärärahan suuruus päätetään vuosittain talousarvion yhteydessä,
- avustusjärjestelmää uusitaan tarvittaessa

5. LIIKUNTAPAIKAT

5.1 Nykyiset liikuntapaikat

Ilomantsin kunta tarjoaa kuntakokoonsa nähden hyvät ja tasokkaat liikuntapaikat. Lisäksi liikuntapaikkojen kalusto ja varustetaso on pidetty tasokkaana ja nykyaikaisena.

Liikuntatilojen käytössä on positiivista myös se, että käyttövuoroja ovat saaneet kaikki hakijat ja käyttövuoroajat ovat inhimillisiä hakijoille. Lisäksi Ilomantsissa on toiminut liikuntatilojen käyttö myös viikonloppuisin. Vuoroja annetaan kaikille saleille tilojen ollessa suljettuna.

Vuoron vastuuhenkilö vastaa ovien avaamisesta ja sulkemisesta. Viikonloppukäyttö ei aiheuta kunnalle ylimääräisiä palkkakustannuksia.

Uimahallin siirtyminen kunnalle on lisännyt liikuntatoimen palvelutarjontaa vesiliikunnassa.

Taajaman ulkopuolella olevien liikuntapaikkojen kunnossapitoa tuetaan kunnan varoin.

Kyläyhdistykset ja urheiluseurat pitävät yllä kylillä muun muassa talvella hiihtolatuja, jotka ovat ahkerassa käytössä. Lisäksi kylissä on lentopallokenttiä, jalkapallokenttiä ym.

Liikuntapaikkaluettelo on liitteenä nro 1.

5.2. Liikuntapaikkarakentaminen ja investoinnit

Ilomantsin kunnan liikuntapaikkarakentaminen on ollut tasaista viimeiset 20 vuotta. Kuntaan on rakennettu kuntakokoon nähden hyvin liikuntapaikkoja. Kuitenkaan kaikkia suunniteltuja liikuntapaikkoja ei ole pystytty rakentamaan. Uudet nousevat liikuntamuodot tuovat myös haasteita liikuntapaikkarakentamisen suunnitelmissa.

Tavoitteet ja toimenpiteet

- yleisurheilukentän rakentaminen
- kuntosalilaitteiden uusiminen tarvittaessa, hankinnan yhteydessä on otettava huomioon ikääntyvät
- liikuntahallin sähkölukot ja kulutunnisteet
- vesikaivot ja sauna retkeilyreiteille (Susitaival)
- lähiliikuntapaikkarakentamista on lisättävä
- palvelukeskuksen ja terveyskeskuksen vuodeosastolle hankitaan lihaskuntoa parantavia laitteita asukkaiden käyttöön
- sivukylien liikuntapaikat tulee säilyttää ja pitää kunnossa kylien asukkaiden käytössä
- koirapuiston rakentaminen
- uuden latukoneen hankinta

6. LIIKUNTAPALVELUT JA YHTEISTYÖTAHOT

Liikuntapalvelut ovat Ilomantsissa asukasmäärään nähden kiitettävät. Palvelun tuottajina toimivat urheiluseurat, liikunta- ja kansalaisjärjestöt sekä kunnan liikuntatoimi, koulutoimi ja kansalaisopisto. Liikuntatoiminnan yksi vahvuus Ilomantsissa on yhteistyö eri toimijoiden kesken. Järjestöjen ja kunnan välinen yhteistyö on toiminut aktiivisesti jo vuosia ja tuloksia toiminnasta on saatu aikaan. Liikuntahankkeisiin on haettu avustuksia yhteisillä hakemuksilla: muun muassa liikuntailtapäivätoiminnan suunnittelu on toteutettu yhteistyössä. Lukion, seurakunnan, seurojen ja liikuntatoimen aloitteesta on toteutettu lukion ohjaajakursseja, jotka ovat vähentäneet ohjaajapulaa.

6.1. Urheiluseura- ja liikuntajärjestötoiminta

Laaja-alainen ja aktiivinen seura- ja järjestötoiminta on tärkeä yhteistyötaho liikuntatoimelle. Liikuntatoimi luo edellytykset ja järjestöt huolehtivat toiminnasta. Nuorten ja lasten liikuttajana järjestöt ovat ehdottomasti tärkein linkki liikunnallisen elämäntavan ohjaajana. Liikuntajärjestöjen toimintaan kuuluu lasten ja nuorten lisäksi myös aikuisten kilpaurheilutoiminta sekä kunto- ja terveysliikuntatoiminnan tarjoaminen. Ilomantsissa on tällä hetkellä 9 toimivaa urheiluseuraa ja liikuntajärjestöä, jotka tuottavat niin harrastus- kuin kilpaurheilutoimintaa kuntalaisille. Liikuntajärjestöluettelo on liitteenä nro 2. Järjestöjen lajivalikoima on laaja-alainen. Ilomantsissa on mahdollisuus harrastaa lähes kahtakymmentä liikuntamuotoa seurojen tarjoamana.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- Seuratoiminnan tukeminen – yhteistyö, avustukset, koulutukset
- Yhteistyötä tiivistetään – päällekkäisiä toimintoja vältettävä
- Järjestöpalaverien järjestäminen – kaksi kertaa vuodessa
- Toimintamahdollisuuksien ylläpitäminen – hyvät ja tasokkaat toimitilat
- Ryhmävetäjien aktivoiminen – koulutustoimintaa ohjaajille
- Lukion ohjaajakurssin järjestäminen ja kehittäminen – uusia ohjaajia

6.2. Kansanterveysjärjestöt

Urheiluseurojen ja liikuntajärjestöjen lisäksi Ilomantsissa on paljon toimivia kansanterveysyhdistyksiä, joiden toimintaan kuuluu voimakkaasti liikunnan tarjoaminen, -harrastaminen ja ohjaustoiminnan suunnittelu. Järjestöluettelo on liitteessä nro 2. Kansanterveysjärjestöjen liikuntatoiminta on jäsenistölle räätälöityä, koska erilaiset sairaudet tai toimintakyvyn puuttuminen vaikeuttavat jäseniä osallistumaan yleisiin liikuntatoimintoihin. Kansanterveysjärjestöt tekevät aktiivisesti työtä omien jäsentensä liikunnan harrastamismahdollisuuksien eteen. Järjestöillä pyörii 1-2 kertaa viikossa ohjaustoimintoja eri liikuntalajeissa.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

- aktiivista osallistumista kansanterveysjärjestöjen toimintaan – yhteisiä kokoontumisia
- ammattitaitoisten ohjaajien löytäminen – ohjaajakoulutuksia erityisryhmien vetäjille
- soveltavan liikunnan avustusjärjestelmän kehittäminen

6.3. Kunnan sisäinen yhteistyö

Liikuntatoimi tekee paljon yhteistyötä kunnan muiden hallintokuntien ja toimipisteiden kanssa. Tiettyjen toimialojen asiantuntemus antaa hyvät edellytykset toimintojen järjestykselliseen liikuntatoimessa. Yhteisissä palaverissa hallintokunnat täydentävät toisiaan ja asioille saadaan näkökulmat useampien toimijoiden ajatuksista.

6.3.1. Tekninen toimi

Liikuntapaikkarakentamisessa, liikuntapaikkojen kunnossapidossa ja toimintojen järjestämisessä tehdään tiivistä yhteistyötä teknisen toimen kanssa. Tapahtumien ja toimintojen järjestäminen vaatii hoidetut ja kunnostetut liikuntapaikat. Tekninen toimi on pyytänyt hyvin liikuntapaikkojen kunnossapidossa ja liikuntapaikkarakentamisessa liikuntatoimen ja vapaa-aikalautakunnan asiantuntemusta. Vapaa-aikalautakunta tekee vuosittain esityksiä tekniselle lautakunnalle liikuntapaikkarakentamisesta ja kunnossapidosta sekä kalustoinvestoinneista.

Tavoitteet:

- liikuntatilat ja ulkoliikuntapaikat pidetään kunnossa – yhteistyötä tehdään teknisen toimen kanssa
- liikuntatilat ja –paikat pidetään ajanmukaisina – koulutusta liikuntapaikkojen hoitajille
- liikuntatilojen ja –paikkojen käyttöajat ovat yleisöystävällisiä
- uimahallitoimintaa kehitetään - panostetaan niin liikuntapaikkana kuin myös liikuntatoiminnan tarjoajana

6.3.2. Kansalaisopisto

Liikuntatoimi ja kansalaisopisto ovat tehneet yhteistyötä jo vuosia. Koulutustarpeita on pystytty toteuttamaan kansalaisopiston koulutuksina. Lisäksi liikuntatuntien suunnittelua on tehty yhdessä, jolloin kuntaan on saatu monipuolisia liikuntapalveluja myös sivukylille. Kansalaisopisto tarjoaa liikunnallisen elämäntavan opettamista ja pyrkii tarjoamaan kokeilumahdollisuuksia uusille liikuntamuodoille. Opetustarjontaa annetaan etenkin niille väestöryhmille, joille on muutoin liian vähän tarjontaa paikkakunnalla.

Tavoitteet:

- henkilöstön vahvuudet kaikkien hyödyksi (selkeä työnjako)
- tarjotaan liikuntaryhmiä jokaiselle kylälle kysynnän mukaan
- ei kilpailla yritysten kanssa toiminnasta
- taataan alhainen kynnys tulla kokeilemaan – ei tarvitse sitoutua organisaatioon
- kansalaisopiston rahoituksen hyödyntäminen (€/tunti)
- asiakaspalvelu tehokkaammaksi – palvelupisteiden luominen

6.3.3. Koulutoimi

Kunnallisen liikuntatoimen toimenkuvaan ei kuulu koululiikunnan järjestäminen. Yhteistyötä koululaisten hyvinvoinnissa ja yleiskunnan ylläpitämisessä koulutoimen kanssa on järjestetty. Koulujen liikuntatuntien määrää on vähennetty tai tunnit ovat muuttuneet valinnaiseksi, joten koululaisten omatoimista liikunnanharrastamista on pyritty lisäämään yhteistoiminnoilla. Peruskoululaisten aktivoimiseksi on kehitelty yhdessä koulun ja oppilaiden kanssa kerhotoimintaa, ryhtiviikkoja, toimintapäiviä (palloilut, hiihto jne.), joiden aikana on tiedotettu oppilaille omatoimisen liikunnan tärkeyttä. Koulujen liikuntapäivissä ja urheilutapahtumissa liikuntatoimi on asiantuntija-apuna.

Myös koulujen ja päiväkotien pihojen suunnittelua aktiiviseksi toimintaympäristöksi on tehty yhteistyössä koulujen ja liikuntatoimen kesken. Lukiolla ja liikuntatoimella on ollut yhteistyötä ohjaajakurssitoiminnassa. Lukion oppilaat voivat valita ohjaajakurssin valinnaisena aineena. Kurssi on lukion kurssiohjelmaa, johon liikuntatoimi suunnittelee ja toteuttaa sisällön.

Tavoitteet:

- aktiivinen yhteistyö
- uusien yhteisien toimen kehittäminen – yhteisiä neuvotteluja
- koulukerhojen palauttaminen koulujen toimintaan OPH:n avustuksia hyödyntäen
- oppilaat aktiivisesti mukaan toimintaan – toiminta vastaa toiveita
- koulujen uinninopetuksen kehittäminen yhteistyössä
- ohjaajakurssitoimintaa lukion ja liikuntatoimen välillä – kurssi tuottaa hyviä aktiivisia ohjaajia toimintaan

6.3.4. Vanhuspalvelut

Vanhusten määrä Ilomantsissa kasvaa koko ajan. Ikärakenteen muuttuminen aiheuttaa muutoksia myös liikuntapalveluissa. Ilomantsin liikuntatoimi on tehnyt viime vuosina paljon yhteistyötä vanhusten parissa toimivien tahojen kanssa. Yhteistyö on ollut toimintojen ja tapahtumien järjestämistä sekä erilaisiin projekteihin osallistumista. Projektit ovat tuoneet lisämäärärahaa toiminnalle vanhusten parissa.

Tavoitteet:

- palveluissa kiinnitetään yhä enemmän huomiota vanhusväestöön – ohjattuja toimintoja suunnataan enemmän yli 65-vuotiaille
- vanhusväestön omatoimista liikkumista on lisättävä - vanhusten parissa työskentelevien henkilöiden liikunnallinen koulutus
- vanhusten lihaskuntoon kiinnitettävä enemmän huomiota – vanhuksille oma kuntoliikuntatila

6.3.5. Nuorisotoimi

Nuorisotyön päätavoitteena on nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, nuorten sosiaalinen vahvistaminen ja nuorten elinolojen parantaminen nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemiseksi. Nuoriso- ja liikuntatoimi tekee tiivistä yhteistyötä toiminnan järjestämisessä nuorille. Kerhotoimintaan on panostettu viimeisten vuosien aikana. Myös sivukylän nuoret on huomioitu hyvin järjestämällä muun muassa kerhokuljetuksia toiminnoista kotiin.

Tavoitteet:

- nuorille tarjotaan jatkossakin aktiivista kerho- ja loma-ajan toimintaa
- yhteistyön tiivistämistä jatketaan – ei kilpailla samoista nuorista
- hankemäärärahat kuuluvat jatkossakin kerhotoimintaan

7. LIIKUNNAN TALOUS JA HENKILÖKUNTA**7.1. Liikuntatoimen talous**

Ilomantsin liikuntatoimen talous on pysynyt viime vuosina melko vakaana. Liikuntatoimen kokonaisnettomenot ovat noin 1,1 % kunnan käyttömenoista. Liikuntatoimi on viime vuosina saanut lisää käyttömäärärahoja hakemalla avustuksia mm. ELY-keskukselta ja KKI:ltä. Projektit antavat lisäväriä ja näkyvyyttä liikuntatoimintaan Ilomantsissa. Uudet hankkeet, muun muassa kerhokuljetukset, ovat saaneet julkisuutta myös Ilomantsin ulkopuolella.

Liikuntatoimen alaisuuteen kuuluvat tällä hetkellä:

- liikuntahalli
- muut tilat: rantauimala ja kuuluttamo/huoltorakennus
- uimahalli
- hallinto- ja henkilöstömenot
- tapahtumat ja toiminnot (kuntotapahtumat, uimakoulut, puulaaki jne.)
- hankkeet ja projektit sekä
- avustukset (yhteistoimintaraha)

7.2. Liikuntatoimen henkilöstö

Liikuntatoimella on ollut vähäinen vakituinen miehitys. Liikuntatoimen palveluksessa työskentelee tällä hetkellä liikuntasihtööri, uimavalvoja sekä uimavalvoja–liikunnanohjaaja. Vuosittain toiminnassa on ollut tarpeen mukaan tuntiohjaajia ja kesätyöntekijöitä. Liikuntahallin valvonta- ja ohjaustehtävissä tulee toimimaan talviaikaan työllisyysvaroin palkattu henkilö. Liikuntatoimen alaisuuteen on siirtynyt uimahallitoiminnan lisäksi yksi vakinainen uimahallityöntekijä. 1.9.2010 alkaen on täytetty kokoaikainen uimavalvoja–liikunnanohjaajan tehtävä. Työharjoittelijat eri oppilaitoksista antavat oman panoksensa liikuntatoimen työkentässä. Lisäksi peruskoulun TET-harjoittelun kautta liikuntatoimessa työelämään tutustuu vuosittain 4-5 koululaista.

Liikuntatoimen tavoitteet:

- nykyisen palvelutason säilyttäminen
- Tyky-toiminnan ja vanhusten liikunnan tehostaminen
- projektien ja hankkeiden hyödyntäminen liikuntatoiminnassa
- kehittää uusien työntekijöiden myötä uusia palveluja kuntalaisille

8. PALVELURAKENTEEEN MUUTOS

Kuntien välinen yhteistyö tulee lisääntymään liikuntatoimen kentässä ja liikuntatoiminta tulee laajenemaan kuntarajojen ulkopuolelle. Myös järjestöjen ja kuntien välinen yhteistyö tulee tehostumaan.

Tavoitteet:

- nykyiset liikuntapalvelut tullaan säilyttämään lähipalveluina jatkossakin
- liikuntapaikat on pidettävä kunnossa
- liikuntatilojen hinnat pysyvät kohtuullisina nykyinen väestörakenne ja sen kehitys huomioon ottaen
- yhteistyö kuntarajojen yli.
- kaikilla kuntalaisilla tulee olla mahdollisuus harrastaa liikuntaa lähellä asuinpaikkakuntaa

Liite nro 1**Ilomantsin liikuntapaikat:**

Liikuntahalli: liikuntasali 792 m², kuntosali 265 m², kokoustila, kahviotilat

Pogostan yläkoulun yläsali

Pogostan yläkoulun alasali (judo, kuntonyrkkeily ja telinevoimistelu)

Pogostan alakoulun liikuntasali

Ilomantsin uimahalli: kuntoallas (4 rataa), poreallas, terapia-allas, lasten allas ja lätkkö

Koulujen salit: Hattuvaara, Lylykoski, Ikonvaara

Koulupihojen kentät/jääalueet: Hattuvaara, Lylykoski, Ikonvaara

Yleisurheilu/jalkapallokenttä

Parppein palloilukenttä

Parppein jääkiekkokaukalo/tenniskenttä

Pogostan koulun kenttä/jääalue

Pogostan koulun minikenttä

Kalevalantien kenttä/jääalue

Parppein koulun kenttä

Skeittipaikka

Senioripuisto

Rollaattorireitit kirkonkylällä

Retkeilyreitit:

Susitaival 90 km,

Taitajan Taival 42 km,

Tapion Taival 21 km,

Valaistu kuntorata/latu: Hattuvaara 1.2 km, Lehtovaara 2.5 km, Sonkaja 1,3 km, Tyrjä 2,5 km, Kivilahti 1,4 km, Möhkö 2,3 km

Parppein hiihtoladut: 7 km valaistu hiihtolatu, 1,6 km Havukan lenkki valaisematon,

Parppein vaaran ohituslatu 6,5 km, Ruhkarannan lenkki 16,5 km, Tetrijärven lenkki 28 km,

Pääskynpesän yhdyslatu valaistu 4 km,

Ampumaradat: Putkelan ampumarata ja useita ratoja ympäri kuntaa

Liite nro 2**ILOMANTSIN URHEILUSEURAT JA LIIKUNTAJÄRJESTÖT**

FC-Pogosta ry	- jalkapallo, salibandy
Iljalan Eränkävijät ry	- luonto- ja erätaidot
Ilomantsin Ampujat ry	- ammunta
Ilomantsin Hevosystäväinseura ry	- hevosurheilu
Ilomantsin TOROO-KAI ry	- judo
Ilomantsin Sulka ry	- sulkapallo
Ilomantsin toimintakeskuksen virkistysyhdistys ry	- erityisliikunta
Ilomantsin Urheilijat ry	- hiihto, suunnistus, yleisurheilu, lentopallo, pesäpallo, kuntonyrkkeily, (jäädytetyt jaostoja) voimailu, koripallo, tennis, ampumahiihto
Ilouimarit ry	- uinti (jäädytetty järjestö)
MC-Pogosta ry	- moottoripyöräily
Pogostan Latu ry	- kuntoliikunta
Pogostan Tikka ry	- tikanheitto
Sonkajan Urheiluveikot	- yleinen kyläseura
V- ja U-seura Rajasalo ry	- yleinen kyläseura

ILOMANTSIN KANSANTERVEYSYHDISTYKSET:

Eläkeliiton Ilomantsin yhdistys ry
 Ilomantsin Eläkkeensaajat ry
 Ilomantsin Hengitysyhdistys ry
 Ilomantsin Sydänyhdistys ry
 MLL:n Ilomantsin osasto ry
 Pogostan Seudun reuma ry
 P-K:n Keliakiayhdistys ry (Ilomantsin osasto)
 P-K:n Näkövammaiset ry
 Ilomantsin Diabetes ry
 SPR, Ilomantsin osaston ja Tokrajärven osasto